

ményi iskoláját a Prágai Szimfonikusoknál, majd még nehezebb harcmezőn, az opera műfajában edződött Plzenben, végül egy kis kerülő után kinevezték miniszternek. (Nem sokáig fogja koptatni a bársonyszéket, hiszen e napokban áll össze az új cseh kormány és abban Ilja már nem keres magának helyet.) Ő bizony nem tudott 25%-os béremelést elérni, de kollégái a háta mögött sem tudtak rá mást mondani, mint hogy talpig becsületes, segítőkész miniszter volt és amikor már nem lesz az, ugyanazzal a barátsággal fogadják vissza, mint amikor kivált közülük. A Szövetség tagjait természetesen nem csak EU-s hírek érdekelték, hanem az is, mi, magyarok hogyan oldjuk meg a szükségszerűen fel-felbukkanó problémáinkat. Elmondtam nekik az előadó-művészeti törvény minden előnyét és gyenge pontját, hátha ők is nekigyürkőznek egyszer valami effélének. Érdeklődtek a magyar zenekari-énekkari bérek felől – alapvetően nincs nagy különbség – és a vezetői kinevezések hogyanjáról. A tanácskozást egy-egy pillanatra a monarchia békés derűje lengte át.

Leeuwarden a messzi Frízföld gyöngyszeme, jelenleg Európa Kulturális fővárosa. Itt tartotta kongresszusát a Nemzetköz Előadó-művészeti Társaság (ISPA). Nehéz lenne az öt nap eseményeit röviden felsorolni, így elég talán arra a nagyszerű társaságra utalni, mely ilyenkor a

nap minden órájában a szakma és a mindennapi élet gondjairól, örömeiről cserél eszmét. Az amszterdami Concertgebouw, vagy a Szingapúri Esplanade igazgatója, ghanai ösztöndíjas fiatalok, vagy a Royal Philharmonic Society főtítkára társaságában gyorsan telnek a percek. A kongresszus hagyományosan nem csak elvi kérdésekről ejt szót, hanem ismerkedik a helyi előadó-művészettel is. Így volt szerencsének Terschelling szigetén az évtizedek óta páratlanul sikeres szabadtéri fesztiválra is ellátogatni. Káprázatos és megindító előadásokat láthattunk. Többek között a Cello Octet Amsterdam előadásában az Instant Love c. megrázó produkciót. A nyolc kitűnő csellóművész egyben – ha kell akár akrobatikus – színész is egyszerre. Az e darabra íródott zenére az a napjaink sajnós közismert története elevenedik meg, amikor egy Kelet-európai lánynak a messziről jött nyugati fűt-fűt, rózsakertet ígér, majd – mondjuk – Hollandiába érve az út szélén, vagy a piros lámpás házak egyikében találja magát. Megsüvegeltem mind a témaavasztást, mind a megvalósítást. Nem baj, ha őszinték vagyunk önmagunkhoz.

Bár sokszor becsapás, amit a művész művel, önmagát sosem szabad becsapnia. Akár színigazgató, akár miniszter, akár muzsikos, vagy zenekarigazgató.

Kovács Géza

Hinnünk kell a zene erejében

Hámori Máté, az Óbudai Danubia Zenekar állandó karmestere az ifjúsági hangversenyek elkötelezett dirigense. Ötödik éve dolgozik a zenekarral; ebben az időszakban teljesen új műsorpolitikát alakított ki, melynek fő irányelve, hogy a zenének mindenkire el kell jutnia, mindenkit meg kell szólítania.

■ *Mikor döntött úgy, hogy zenei pályát választ?*

– Én otthon kezdtem zenélni; apukámat utánoztam, aki ugyan nem zenész, de sokat zongorázott. Látva a próbálkozásaimat, tizenegy éves koromban a szüleim beíratk az zeneiskolába, zongora szakra. Nem tűnt úgy, hogy zenész leszek, mert bár szerettem a zenét, nem voltam kifejezetten szorgalmas, és elég későn is kezdtem a tanulást. A koncerteken jól szerepeltem, de sose kaptam jó jegyeket. Egy idő után valahogy mégis felpörögtek a dolgok, nagyjából akkor, amikor elkezdtem zenét szerezni. Kiss András, az Állami Hangversenyzenekar egykori koncertmestere meghallgatta a darabjaimat, és Kocsár Miklóshoz irányított, hogy tanuljak nála zeneszerzést. Elmentem tehát egy meghallgatásra, aminek következményeként elhívott felvételizni a Bartók Konzervatóriumba. Közben én a Budai Ciszterci Szent Imre Gimnáziumba jártam. Amikor a konzit is elkezdtem, jó zsúfolt időszak következett, mert egyszerre vé-

geztem a két iskolát, és még külön zongoráztam is. A hangszert ekkoriban már komolyan vettem, jártam egy felkészítő tanárhoz, aztán Hegedűs Endre, majd Esztó Zsuzsa is tanított. Sokat köszönhetek nekik, rengeteget tanultam tőlük; mindemellett folyamatosan komponáltam. Mivel a konzit egy évvel később kezdtem, hivatalosan nem fejeztem be, mert érettségi után felvételiztem a Zeneakadémiára.

■ *Ekkor már egyértelmű volt, hogy zenei pályára megy?*

– A kezdeti nagyvonalúság után már elég komolyan vettem a zenetanulást, és a dilemmám az volt, hogy zeneszerzés vagy zongora szakra menjek inkább. Ekkor találkoztam Vásáry Tamással, aki a szüleim barátja. Hosszan beszélgettünk, és ő azt mondta, hogy szerinte a személyiségem leginkább a karmesterséghez való. Erre addig egyáltalán nem gondoltam, egyetlen korábbi próbálkozásom hat éves koromban volt kínai evőpálci-

kákkal. Mind a zeneszerzést, mint a zongorát komolyabb dolognak tartottam, mint a vezénylést. De Vásáry Tamás véleménye szöveget ütött a fejembe, és megpróbáltam. Többen mondták előtte, mennyire nehéz bekerülni; ennek ellenére sehova nem adtam be a jelentkezési lapomat, csak a karmester szakra. A szüleimet ez nagyon megijesztette, mert közben kitűnőre érettségiztem a Szent Imrében, ami jó ajánlólevél lett volna bármelyik egyetemre, míg az Akadémián az is bizonytalan volt, egyáltalán elindul-e a szak, és ha igen, akkor hány embert vesznek fel... Utolsó helyen kerültem be, a legkevesebb ponttal, de a lényeg, hogy bekerültem. Az akadémiai évek alatt már nem volt részem akkora terhelésben, mint a középiskolában, de ez az időszak nagyon nagy jelentőségű volt számomra, mert megalapítottam a saját zenekaromat, a Teatro di Musicát.

■ Ez az együttes miért szűnt meg később?

– Sajnos nem volt mögötte a működéshez szükséges anyagi támogatás. De nagyon fontos mérföldkő volt az életemben. Úgy kezdtem, hogy telefonszámokat kértem, és körülbelül kétszáz, számomra jórészt ismeretlen embert hívtam fel azzal a szöveggel, hogy „ez és ez vagyok, volna-e kedved zenekarban játszani ingyen?” Mivel nem voltam nappali tagozatos konzis, nem ismertem igazán a korosztályomat. Az első próbán rajtam kívül három

zenész volt, egy fuvolista, egy brácsás és egy hegedűs, velük próbáltuk a Schubert: V. szimfóniát. Így indulunk el Budakeszin, ahol a plébánia segített ingyenes próbateremmel. Később körülbelül 40 főre bővült a Teatro di Musica kamarazenekar. A Szent Imre Gimnázium akkori igazgatója, Párdányi Miklós engedélyével az iskola dísztermében tudtunk koncertezni. Bérleti sorozatot indítottam, és tulajdonképpen mindent, amit most csinálok, akkor kipróbáltam kicsiben – prospektust írtam, kottákat készítettem... Ez a három év nagyon hasznos volt, kialakult a törzsközönségünk, amely aranyos kezdeményezésnek tartotta a próbálkozásomat a minőségtől függetlenül – ami, megjegyzem, egyáltalán nem volt rossz. Olyan kiváló zenészeket ismertem meg, akik később Magyarországon vagy külföldön jó nevet szereztek maguknak, mint például Bujtor Balázs, Csővári Csilla, Geszthy Veronika. Jó műsorokat játszottunk, sok raritást, mint például a korai Mozart-szimfóniák, a kevésbé ismert koncertáriák, vagy Schumann: g-moll, Zwickau szimfóniája, ami egy fiatalkori töredék – azóta a Danubiával is játszottuk. Ez volt az igazi hőskor – igazi jó, munkás időszak, és mivel nem volt mögöttünk intézményi támogatás, a koncertek jegybevételéből próbáltunk talpon maradni. Néha adódott egy-egy szponzor is, aminek mindig nagyon örültünk. Később Rakos Miklós jóvoltából a Fáklya Klubban kaptunk próbatermet, és ami utólag nagyon vicces: a Danubia is ott próbált Héja Domonkossal egy másik teremben, a szünetekben a zenészekkel együtt beszélgettünk a folyosón.

■ Mi volt az utolsó csepp a pohárban, ami a megszünetést jelentette?

– Volt egy autóm, és az utolsó koncertet úgy sikerült finanszírozni, hogy az automat eladtam. Az árából fizettem ki a zenészeket. Utána azt gondoltam, már nincs mit eladnom, ez így nem mehet tovább. Ezzel együtt: nagyon sok jó emlék fűződik ehhez az időszakhoz, sokat tanultam, megérte.

■ Mihez kezdett, amikor megkapta a diplomáját?

– Ez az útkeresés ideje volt; szerencsésnek mondhatom magamat, mert kaptam lehetőségeket. Az egyik vizsgámat meghallgatta Pál Tamás, aki akkor a Szombathelyi Szimfonikus Zenekar karmestere volt, és ő meghívott dirigálni egy bérletes koncertre. Nagy bátorság egy kezdőnek odaadni a zenekart, de ilyen lehetőségek nélkül lehetetlen elindulni a pályán. Óriási segítség volt, hogy egy profi zenekar előtt állhattam, és Csajkovszkij: V. szimfóniáját dirigálhattam. Innentől fogva gyakran megjelentem Szombathelyen, sok ifjúsági koncertet vezényelhettem, ezért a mai napig nagyon hálás vagyok. Itt kezdődött a máig tartó kapcsolatom az ifjúsági előadásokkal. Mozart: Bastien és Bastienne című operáját mutattuk be, és ezt a produkciót elvittük a legkisebb falvakba is, hogy elérje a gyerekeket. Nekem hihetetlen élmény volt eljutni olyan, mélyszegénységben

elő gyerekekhez, akik még soha nem láttak élőben zenészeket sem, nemhogy zenekart vagy operát.

■ *Körülbelül hány településen fordult meg?*

– Volt egy Magyarország térképem, ahol pirossal jelöltem a településeket, ahol játszottunk. Már több száz piros pont van rajta. Ha csak a magas kultúrát képviselő nagyvárosokba mentünk volna el, lenne tíz ilyen pont, és kész. Így viszont, a Filharmóniával – amely szintén elégséges támogatás nélkül dolgozik – fillérekből, a kínai boltban saját pénzen vásárolt anyagokból készült bábokkal végigutaztuk az országot. Sokszor az énekekkel készítettük el a kellékeket. Orendt Gyula, aki most a berlini Staatsoper szólistája, együtt festette velem a Bastien díszleteit, amiket aztán elvittünk mindenhol. Hálás vagyok a sorsnak, hogy ennyi helyen zenélhettem. Közben kaptam néhány kisebb koncertet más zenekaroknál is, illetve az ifjúsági előadások kapcsán meghívtak Győrbe.

■ *Ezek szerint hivatalos állása nem volt?*

– Nem. Nehéz volt napról napra élni, de úgy éreztem, ezt kell tennem, míg meg nem találok a saját utamat. Biztos voltam benne, hogy a belefektetett munka meghozza az eredményét. Vásáry Tamás nevét már említettem, az első munkahelyemet is ő segítette megtalálni. A Debreceni Világzenekarral végzett munkájához szüksége volt egy asszisztensre, és ő rám gondolt. Én örömmel vállaltam; jó pár évig dolgoztam mellette, sokat tanultam tőle, rengeteget beszélgettünk zenei, emberi és spirituális dolgokról. Ezek csodálatos nyarak voltak. A Nyári Akadémia a Debreceni Egyetem épületében működött, és itt talált rám a következő lehetőség: a dékán úr, Duffek Mihály és Váradi Judit egyetemi docens megkérdezték, vezetném-e a főiskola zenekarát. Természetesen örömmel vállaltam, ez volt az első zenekari állásom. Nagy energiákkal kezdtem bele a munkába; létrehoztam egy fesztivált, újfajta, az egyetemi közegbe való – például éjszakai – koncerteket tartottam, amik ebbe a világba illenek. A Zeneművészeti Kar a hatalmas Debreceni Egyetemnek egy szegregált része, már csak az elhelyezkedése miatt is kevés a kapcsolatuk a többi karral. Én ezen próbáltam változtatni. Szerencsére a vezetőség is partner volt ebben, szabadon kísérletezhettem. Többek között olyan Liszt-műveket játszottunk, amiket senki nem ismert, A strasbourgi katedrális hangjait rajtunk kívül csak egyszer vette elő az elmúlt ötven évben Kocsis Zoltán. Én ilyen elfelejtett darabokkal foglalkoztam ott a 2010-es évek elején.

■ *Hogyan került kapcsolatba az Óbudai Danubia Zenekarral?*

– 2013-ban debütáltam az Erkel Színházban, ami azért érdekes, mert az volt a szakmai vágyam, hogy 30 éves koromig – amit ekkor töltöttem be – felléphessek az Operaházban. A szerencsének és Ókovács Szilveszter

nekem szavazott bizalmának köszönhettem a lehetőséget. Mivel akkor sok előadás volt a Hunyadi Lászlóból, úgy gondolta, egy párat odaad egy új karmesternek; ha elrontja, akkor sincs baj, a harminc előadásból legfeljebb néhány gyengébb lesz. A jó vezetők időnként kockáztatnak, mernek lehetőségeket adni a kezdőknek. Most, hogy már én is kerülök döntési helyzetekbe, a másik oldalon állva is figyelek erre, mert igazi kincseket lehet találni. A Danubiánál is sok a fiatal vendég; járok operavizsgákra, a karmestereket is szívesen megnézem, ha meghívnak – és bátorítanám a növendékeket, hogy hívjanak, használják ki, hogy megmutathatják magukat! Nem szabad a lehetőségeket kihagyni. Annak idején én se voltam bátor, de erre szükség van. Visszatérve a kérdésre: az Erkelben az első általam vezényelt előadást éppen a Danubia játszotta, mert az Operaház zenekara nem tudta az összes előadást teljesíteni az egyéb feladatok miatt, így vendég zenekarokat hívtak. Én a Danubiával az árokban találkoztam. A bemutatkozás jól sikerült mind az operadirigálás terén, mind a Danubia szemében, mert utána Ács Péter, a zenekar igazgatója megkeresett, van-e kedvem dolgozni velük. A zenekar akkor egy elég nehéz időszakában volt, mivel Héja Domonkos, az együttest alapító karmester máshol kapott komoly feladatot. Kevés koncertjük volt, keresték a helyüket a zenei életben, végül egy olyan pontra érkeztek, ahol döntést kellett hozni arról, hogy továbblépjenek-e, vagy vége. Az újrakezdéshez kerestem partnert Péter, és hálás vagyok a bizalmáért; nagy dolog, hogy egy fiatal karmester kezébe merete tenni a zenekart! Én már a szakdolgozatomat is zenekar-építésből írtam, mindig is ez volt a vágyam.

■ *Nem csábította az utazás, a versenyek, a vendégeskedés?*

– Én az állandó karmesterségben hiszek. Voltam egyszer versenyezni Londonban, egyszer Katowicében is, de úgy érzem, csak a szakmai kapcsolatok miatt volt fontos. Nagyobb művészi potenciált látok abban, ha egy karmester egy helyen tud kultúrát teremteni. Amikor valaki vendégként érkezik, örülnek a friss instrukcióknak, nem ismerik a szokásos mondatokat – de az egész csak egy projekt, ami behatárolt. Néhány próba van csak, így rögtön kiderül, mit lehet kihozni a zenekarból. Saját hangzásideált nem lehet megalkotni. Aki szeret utazni, annak nyilván csábító ez az életmód. Én szívesebben vagyok Magyarországon, küszködöm a zenekarral nap mint nap; néha utálnak, aztán sikerül évek alatt elmozdítani őket a holtpontról. Jó érezni, hogy változást tudok előidézni. Vendégként kérhetek bármit, udvariasan megcsinálják, amit lehet, de ha elmegyek, már másnap visszazuhannak a régi állapotba.

■ *Makacs embernek tartja magát?*

– Igen, és sok konfliktusom van a maximalizmusomból. Mostanra azért már megtapasztaltam, hogy elég, ha

magamat gyötröm... Mindenkit a saját lehetőségeinek a szintjén kell kezelni, és inkább motiválni, mint ostorozni. Nem lehetek könyörtelen másokkal szemben. A végeredmény a lényeg, ennek mindent alá kell rendelni, és az ehhez célszerű utat kell választanom. A saját zenekaromnál így is életem, amit szeretnék; vendégként pedig könnyebb, mert jobban figyelnek a kevésbé ismert emberre. Baj lenne, ha a zenekar minden elképzelésemet maradéktalanul meg tudná valósítani – akkor nem lenne mit hozzátenni, le kellene tenni a pálcát. Magamat mindig fejlesztenem kell, a hallás, zeneiség nem áll meg, a diploma ilyen szempontból semmit sem jelent – ez egy hosszú folyamat. Van egy anekdota Pablo Casalsról; megkérdezték tőle, miért gyakorol még 90 évesen. Ő azt felelte: „mert úgy érzem, még fejlődhetek”. Ez nem vicc, ez tényleg így van! Ha az ember nem érzi úgy, hogy képes fejlődni, akkor abba kell hagynia.

■ Mennyire érzi partnernek a Danubia Zenekart az ifjúsági előadásokon? Mennyire motiváltak az ilyen koncerteken?

– Mikor átvettem a Danubiát, a törzsközönség jellemzően az idősebb rétegből került ki. Ifjúsági programok nem voltak, standard repertoárt játszottak. Az elmúlt négy évem legfőbb törekvése az volt, hogy megszólítsam a fiatalabbakat, a legkisebbeket is. Ezért indult az ifjúsági koncertsorozat, a kísérleti koncertek a színház és a zene ötvöztetésével. A műsorpolitika merészebb, emiatt egy új réteg érkezett a közönségbe. Mostanra a gyerekeiket is elhozzák a régi bérleteseink. Nyilván olyan is van, aki már nem jön, de az egyik célunk, hogy az aktív, 30-40 évesekből álló korosztályt megszólítsuk, mert ők mennek el kulturális eseményekre. Szeretnénk, ha megértenék, hogy értékes és hiteles, amit csinálunk. Nemrég John Malkovich-csal volt egy estünk, csupa kortárs zenével; utána az interneten kaptunk egy ilyen kommentárt: „köszönjük, hogy megmutatták, hogy a kortárs zene ilyen jó is tud lenni”. Ez egy fontos cél, megmutatni a potenciális közönségnek, hogy ezek értékes dolgok. Az ifjúsági programok is ezt a célt szolgálják; 45 perces előadásainkkal elvisszük ezt az élményt az általános iskolai alsó tagozatosoknak, akár ötödikig-hatodikig bezárólag.

■ A beavató koncertek kapcsán gyakran elhangzik az a vélemény, hogy a produkciókat nem szabad utaztatni, mert a katarzishoz a különleges helyre, a koncertterembe is szükség van. Mi erről az Ön véleménye?

– Én azt gondolom, hogy végig kell gondolnunk: mi a jövője a műfajnak, hogy fog a klasszikus zene az emberek életének a része maradni? Ez a kulcskérdés, ami rövidesen el fog dőlni. Van egy olyan réteg, amely szépen felöltözve elmegy a komolyzenének szentelt helyre, de kevesen vannak, és főleg idősebbek. Ma minden kulturális termék kéznél van, ez egy kompetitív világ, ahol nincs más választásunk: hinnünk kell a zene erejében.

Egyszer Szántód-Köröshegyen sétáltam egy forró nyári napon a kihalt utcán. Teljesen váratlanul meghallottam egy szörnyen lepusztult viskó udvaráról a Mendelssohn: Hegedűversenyt. Egy gyerek gyakorolta, és kifejezetten jól játszott! Teljesen szürreális volt az egész, és nekem máig ez az egyik legszebb Mendelssohn-élményem. Én abban hiszek, hogy a zenének akkora ereje van, hogy nem fontos, hol adom elő, milyenek a körülmények, a katarzis nincs helyhez kötve. Nagyon jó és erős előadásokat kell kitalálni; a humor és az élmény megteszi a magáét. A gyerekek nagyon nyitottak, ami őszinte és hiteles, azt elfogadják. Van egy Beethoven-előadásunk, amiben Méhes Csaba pantomimművész játssza a zeneszerzőt. Az előadás utolsó jelenete azt szemlélteti, milyen lehetett, mikor Beethoven megsüketült – a zenekar láthatóan játszik, de a vonók elkezdnek a húr fölött mozogni, egyre halkabb minden, míg már semmi sem szól. Ott áll egy vicces figura egy groteszk szituációban – és soha senki nem nevet! Én a gyerekeket nem becsülöm alá. Egyébként nem is könnyű mozgatni őket, ha elutaznak egy helyszínre, azzal több idő elveszik, mint ha csak a tornateremig kell menniük. Ezzel nem azt akarom mondani, hogy ne lenne jó a minőségi helyszín, számtalan előnye van annak is – mi így csináljuk, nekünk ez működik. Játsszunk tornateremben, templomban, művelődési házban, egy a lényeg: komolyan kell venni a gyerekeket. Nagyon tiszták az érzelmeik, és nagyon hamar megértik a lényegét.

■ Ki írja az ifjúsági előadások szövegeit?

– Teljes egészében én írom, és az előadásokat is én vezetem. Ez nagyon fontos; már sok tapasztalatom van ebben a témában. Nagyon különböző iskolákban voltam, találkoztam a legkisebbektől a szakiskolásokig minden korosztállyal. Olyan irányba kell vinnem a kommunikációt, ami az adott helyen működik. Ez minden esetben más. Kell az interakció, kell egy összehangolás; egy poén, valami olyasmi, amitől kinyílnak a produkcióknak. A rutin ebben sokat segít.

■ Hogy látja a magyar zenekarok jövőjét?

– Erre nézve van egy vágyam – nagyon fontosnak tartom, hogy szorosabb kapcsolat jöjjön létre a magyar zenekarok között! Azt érzem, hogy mindenki csak a saját érdekeit védi; én úgy gondolom, hogy összefogással sokkal nagyobb hatást tudnánk elérni. Ha lenne kohéziós erő a zenekarok között, az az egyéni érdekek érvényesítésében is hasznos lenne! Az irigykedés csökkenti a potenciált; erősebbek lennénk, ha támogatnánk egymást. Észre kell vennünk, hogy a verseny jó nekünk, ezáltal jobb produkciók jönnek létre, ugyanakkor a közönségnek erősödnie kell. Az új irány az egység lehet közös projektekkel, hiszen a céljaink is azonosak. A céh-gondolkodáshoz egymás partnereivé kell válnunk. Ez a szemlélet szép és virágzó időszakot hozna el a magyar zenei életben.

Mechler Anna